

litativně obohatit. Poválečné bádání prošlo v tomto ohledu složitými peripetemiemi. Zprvu možná nadějná očekávání, že tímto druhem pramene získá výzkum středověkého osídlení nový svébytný nástroj k „datování“ minulosti, zůstalo v obecnosti nenaplněné. Protože novodobé mapové katastrální podklady mohou hodně prozradit, avšak nejsou a nemohou být všelékem. Jejich hodnota vynikne v součinnosti s ostatními disciplínami a pracovními postupy. I takový ne sice přímočarý, leč optimistický vzkaz pro medievisty nechává publikace Jiřího Škabradý o půdorysech vesnic a jejich plužin, otištěných v mapách stabilního katastru.

Josef Žemlička

Gesamtredaktion Caroline FÖSTER
Gastherausgeber Alexander KÄSTNER
– Mike SCHMEITZNER
*Zwischen Pest und Corona. Seuchen in
Vergangenheit und Gegenwart*
(= Dresdner Hefte, 4. Jahrgang, Heft 153,
1/2023)
Dresden, Dresdner Geschichtsverein 2023,
108 s., ISBN 978-3-944019-44-4.

Koronavirová pandemie z let 2020–2022 se již záhy po svém propuknutí stala pro historickou vědu významným badatelským podnětem. Objektem výzkumu přitom byly a nadále jsou nejen dějiny epidemií, ale v nemenší míře i dějiny sociálních a sociálně psychologických reakcí na hrozící či probíhající epidemie v minulosti.

Produktem tohoto probuzeného badatelského zájmu je také drobný sborník, který vznikl na Technické univerzitě (TU) v Drážďanech, a to ve spolupráci Institutu Hannah Arendtové pro výzkum totalitarismu a badatelů z okruhu tamějšího Historic-

kého institutu. Sborníček přináší celkem devět studií, s časovým záběrem od roku 1680 do současnosti.

Dva příspěvky přibližují morovou epidemií v Drážďanech roku 1680: jde o rozbor tamějšího morového řádu (Alexander Kästner) a o pokus postihnout představy okolního obyvatelstva o Drážďanech jakožto ohnisku šíření nákazy (Ronny Steinicke).

Druhému desetiletí 20. století je věnována rozprava o epidemiích pravých neštovic v česko-saském pohraničí v letech 1914–1918 (Filip Bláha) a důkladná studie o průběhu a obětech epidemie „španělské“ chřipky v Drážďanech v letech 1918–1919 (Hans-Martin Behrisch a Mike Schmeitzner). Období od „španělské“ chřipky do současnosti pokrývá rozprava přibližující mediální ohlas pandemií (Andreas Kötzing). Autor ukazuje na příkladech, že proslulost epidemií ve 20. století do značné míry závisela i na jejich mediálním ohlasu a z něj plynoucím budoucím zastoupení v populární kultuře v podobě literárních zpracování, filmů i počítačových her.

Velmi poučná je studie věnovaná nákazám a léčbě dětské obrny v poválečných Drážďanech v letech 1945–1960 (Florian Bruns). Šlo o období předcházející objevení očkovací látky (přelom 50. a 60. let), jejíž (povinná) aplikace umožnila v Drážďanech eradikaci dětské obrny již k roku 1961.

Koronavirové pandemii let 2020–2022 je věnována zpráva o sbírce dokumentů, fotografií a drobných předmětů, kterou během pandemických omezení shromáždil Městský archiv v Drážďanech (Mandy Ettelt-Demankowski a Thomas Kübler). Další, spíše politologicky a sociologicky zaměřený text se zabývá protesty proti pande-

mickým opatřením, které v letech 2021–2022 v Sasku organizovala malá krajně pravicová strana „Freie Sachsen“ (Stefan Brieger).

Z výsledků nedávno zakončeného dlouholetého projektu realizovaného Historickým ústavem TU v Drážďanech čerpá studie, která přibližuje použití epidemií a nakažlivých nemocí jako předmětu urážek a invektiv adresovaných jiným osobám či skupinám osob (Silke Fehleemann a Heiner Fangerau).

Bez ohledu na malý rozsah sborník přináší řadu zajímavých a poučných příspěvků jak k dějinám epidemií, tak i k pandemii let 2020–2022. Bohatě ilustrovaná publikace je určena nejen odborníkům, ale i poučenějším laickým zájemcům.

Petr Kreuz

Středověk

Krzysztof FOKT

Governance of a Distant Province in the Middle Ages. Case Study on Upper Lusatia

Warsaw – Berlin, De Gruyter Open 2017, XIV + 296 s., ISBN 978-3-11-056928-5, e-ISBN 978-3-11-056931-5.

Monografie polského historika a archeologa Krzysztofa Fokta přináší nový pohled na nejstarší dějiny Horní Lužice od prvních výraznějších archeologických dokladů slovanského osídlení v devátém století až po vznik štaufského říšského purkrabství v Budyšině roku 1156.¹ Kniha je rozdělena na

sedm částí: teoretický úvod, počátek písemných dějin země před konečným saským zábořem koncem 10. století, následné politické dějiny oblasti do druhé poloviny 12. století, analýza strukturálního mocenského rámce, jenž umožnil ovládnutí tohoto regionu, rozbor lokální infrastruktury moci, závěr a přílohy (katalogy, tabulky).

Geografické těžiště recenzované studie tvoří východní Horní Lužice (povodí Lužické Nisy). V textu na deskách knihy a v teoretickém úvodu vymezuje autor základní termíny a metodické přístupy. Jde mu o postžení charakteristických prostředků i vladařských strategií k efektivní správě „vzdálených provincií“, ovladatelných jen s velkými (ekonomickými i vojenskými) náklady. Fokt zvolil formu extrémní případové studie (*extreme case study*) na základě písemného i hmotného (archeologického a numismatického) materiálu. Pojem, jímž autor opisuje interakci „vzdálených provincií“ s panovníkem, je *governance*. Jednalo se jak o mocensko-politické instituce, tak praktiky, neboť ve středověku dominovaly osobní vazby nad formálními správními strukturami (úřady aj.), typickými až pro moderní dobu (*government*).

REŠ, *Wademecum historii Górnych Łużyc*, Lubań 2010; *Liber vetustissimus Gorlicensis. Das älteste Görlitzer Stadtbuch / Najstarsza księga zgorzelecka 1305–1416 (1423)*, Teil / część I (1305–1343) (= *Fontes Iuris Polonici / Prawo Miejskie*, Tom V), Hrsg. von Krzysztof FOKT – Christian SPEER – Maciej MIKUŁA, Kraków 2017; *Tamtéž*, Teil / część II (1343–1389) (= *Fontes Iuris Polonici / Prawo Miejskie*, Tom VI), Hrsg. TÍŽ – Robert KOSZELLNI, Kraków 2018; *Tamtéž*, Teil / część III (1390–1416) (= *Fontes Iuris Polonici / Prawo Miejskie*, Tom VII), Hrsg. TÍŽ, Kraków 2022.

1 Srov. jiné jeho knižní publikace o historii této země: Krzysztof FOKT – Łukasz TEKIELA – Waldemar BENA – Daniel KO-